

Startti

rasisminvastaiseen viikkoon

-keskustelutallenteeseen liittyvä tehtäväpaketti yläkouluille

YHTEISET LAPSEMME RY
Ole rohkea ja reilu – uskalla välittää!

Tehtäväpaketti on suunniteltu käytettäväksi Startti rasminvastaiseen viikkoon - keskustelutallenteen tukena. Tehtäväpaketin avulla teemojen käsittelyä voi jatkaa tallenteen katsomisen jälkeen nuoria osallistavalla tavalla. Paketti soveltuu 8.-9.-luokkalaisille, käytettäväksi esimerkiksi yhteiskuntaopin, äidinkielen, uskonnon tai elämänkatsomustiedon tunneilla. Tehtävistä voi valita sopivimmat ja niitä voi yhdistellä vapaasti aiheeseen käytettävän ajan puitteissa. Tehtävät on suunniteltu sellaisiksi, että niiden toteuttaminen onnistuu myös etäaikana. Tehtäväpaketin lopusta löytyy myös rasmiin liittyviä käsitteitä avaava koonti.

Tehtävä 1. Musavideo

Katsokaa YouTubesta keskusteluun osallistuneen muusikko NaharYn video "Takas mestoil".

[NaharY "Takas mestoil" feat. Diison](#)

Keskustelkaa ryhmässä musavideoista. Keskustelun tukena voitte käyttää seuraavia kysymyksiä:

- ✓ Mistä video mielestäsi kertoo?
- ✓ Mitä tunteita video sinussa herättää?
- ✓ Miten musiikkivideo liittyy keskustelussa käsiteltyihin aiheisiin?

Tehtävä 2. Miltä suomalaisuus näyttää?

Kirjoittakaa Googlen kuvahakuun sana *suomalaisuus*. Jos ryhmä on etäkoulussa, niin jokainen selaa kuvia ensin itsekseen ja tekee niistä muistiinpanot alla olevia kysymyksiä apuna käyttäen. Jos osallistujat ovat paikan päällä, selaillakaa kuvia pienryhmissä. Itsenäiseen- ja pienryhmätyöskentelyyn voi varata esimerkiksi 15 minuuttia, tai opettajan parhaaksi katsoman ajan. Tämän työskentelyn jälkeen on tärkeä pysähtyä keskustelemaan aiheesta koko ryhmän kesken opettajan johdolla.

Apukysymyksiä tehtävän tueksi:

- ✓ Minkälaisia kuvia löytyy?
- ✓ Mitä kuvat kertovat suomalaisuudesta?
- ✓ Mistä ja kenestä on kuvia – mistä ja kenestä ei ole?
- ✓ Vastaavatko kuvat omaa käsitystäsi suomalaisuudesta?
- ✓ Miltä suomalaisuus sinun mielestäsi näyttää?
- ✓ Mitä määreitä suomalaisuuteen liitetään löytämienne kuvien ja/tai yleisen yhteiskunnallisen keskustelun perusteella?
- ✓ Minkälaisia kuvia olisit halunnut nähdä?

Pienryhmäkeskustelun jälkeen nostetaan opettajan johdolla tärkeimmät havainnot koko luokan yhteiseen keskusteluun.

Tehtävä 3. Tarkastellaan oppimateriaaleja

Katselkaa eri oppiaineiden koulukirjoista löytyviä kuvia ja kuvatekstejä. Keskustelkaa kirjoista löytyvistä kuvista seuraavien kysymysten avulla.

- ✓ Keitä kirjoissa kuvataan?
- ✓ Keitä kirjoissa ei kuvata?
- ✓ Näkyykö kirjoissa keskenään erinäköisiä henkilöitä?
- ✓ Millaisissa tilanteissa keskenään erinäköisiä henkilöitä kuvataan? Millaista asemaa/toimijuutta/roolia kunkin näköiset henkilöt kuvissa edustavat?
- ✓ Kenen näkökulmasta eri tilanteet/tarina/tieto kerrotaan tai kuvataan?
- ✓ Löytyykö jokaiselle jotain, mihin samaistua?

Voitte tutkia kuvia esimerkiksi eri sukupuolien, eri-ikäisten henkilöiden, etnisten tai kansallisten alkuperien, kansalaisuuksien, kielten, uskontojen tai vakaumusten, vamman tai seksuaalisen suuntautumisen näkökulmasta sekä pohtia, millaisilla tavoilla nämä eri tekijät näkyvät tai eivät näy materiaaleissa.

Jokainen oppilas valitsee yhden kirjasta löytyvän kuvan tai kuvan ja kuvatekstin, ja miettii, mitä haluaisi muuttaa kuvassa? Miksi? Jokainen toteuttaa valitsemastaan erilliselle paperille uuden version, ja kirjoittaa kuvalle kuvatekstin. Kuvan voi piirtää tai maalata, tehdä kollaasina esimerkiksi lehtikuvien avulla tai digitaalisesti. Kuva lähetetään opettajan valitsemalla tavalla opettajalle tai koko ryhmän nähtäväksi.

Kerääntykää vielä yhteen keskustelemaan kuvista. Tarkastelkaa oppimateriaalikuvaa ja sen pohjalta tehtyä uutta versiota vierekkäin. Mikä on toisin? Kuvan piirtäjä kertoo muille, mitä on kuvassa halunnut muuttaa ja minkä vuoksi.

Tehtävä 4. Samaa mieltä – eri mieltä

Oppilaille jaetaan lista väittämiä (seuraavalla sivulla). Jokaisen tehtävä on itsenäisesti miettiä, onko hän väittämän kanssa samaa mieltä vai eri mieltä. Oppilaat ruksaavat listasta ne väittämät, joista ovat samaa mieltä. Tämän jälkeen väittämistä keskustellaan pareittain tai pienryhmissä. Omalle parille tai pienryhmälle perustellaan omat mielipiteet. Muut voivat myös esittää lisäkysymyksiä. Väittämiin ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia ja omaa mielipidettä on myös oikeus muuttaa. Pari-/pienryhmäkeskustelun jälkeen aiheesta keskustellaan koko luokan kesken opettajan johdolla.

Väittämät löytyvät seuraavalta sivulta.

- ✓ Apukysymyksiä Samaa mieltä – eri mieltä -tehtävän purkuun:
- ✓ Miltä oman mielipiteen muodostaminen tuntui?
- ✓ Miltä tuntui perustella oma mielipide?
- ✓ Muuttuiko oma mielipide jollain tapaa keskustelujen myötä? (esim. uusi näkökulma)

Oletko väittämän kanssa samaa mieltä?

Jos väittäjä pitää mielestäsi paikkansa, merkitse väittäjä rastilla.

- Meidän koulussamme on helppo olla oma itsensä.
- Koulussamme aikuiset puuttuvat aina nimittelyyn ja muuhun kiusaamiseen.
- Jokaisella on velvollisuus puuttua epäasialliseen puheeseen.
- Luokassamme on helppo tuoda esille erilaisia mielipiteitä ja näkökulmia.
- Minun on helppo antaa tilaa toisten ajatuksille ja kuunnella heidän näkemyksiään, vaikka ajattelisin itse eri tavoin.
- Kaikille kuuluvat samat ihmisoikeudet.
- Kaikkien ihmisoikeudet toteutuvat koulussamme.
- Koulumme on turvallinen kaikille.
- Kenenkään ei tarvitse kokea olevansa koulussamme yksinäinen.
- On luonnollista, että kaikkien ihmisoikeudet eivät toteudu yhdenvertaisesti maailmassa.
- Kaikkien ihmisten yhdenvertainen toteutuminen maailmassa on mahdollista.
- Pystyn itse vaikuttamaan ihmisoikeuksien toteutumiseen koulumme arjessa.

Tehtävä 5. Voitko itse vaikuttaa seuraaviin asioihin?

Merkitse asteikolla 1–3, kuinka paljon voit vaikuttaa alla listattuihin asioihin. Viimeiseen kohtaan voit keksiä väittämän luokassa.

1 = en voi vaikuttaa 2 = voin vaikuttaa jonkin verran 3 = voin vaikuttaa

Oman luokan ilmapiiri

Suomen asenneilmapiiri

Poliittiset päätökset

Historia

Maa, johon olet syntynyt

Oma ulkonäkö

Miten muut sinut näkevät

Vanhempien ja sukulaisten ajatukset ja arvot

Oma sukupuoli-identiteetti

Kaveripiirin ajatusmaailma

Ketä ihaillet tai seuraat

Oma taloudellinen tilanne

Tulevaisuuden kehityskulku

Oma arvopohja

Lainsäädäntö

Opettajalla on tehtävän purussa suuri rooli. Tehtävän tarkoitus on herättää ajatuksia, ja uuden oppiminen ja oivallukset tapahtuvat omia mielipiteitä perustelemalla ja muita kuuntelemalla. Tehtävän teon jälkeen keräännytään joko pareiksi, pienryhmiksi tai koko ryhmän kanssa yhteen keskustelemaan mm. seuraavista asioista:

- ✓ Miltä tuntui tehdä tehtävä? Mitä ajatuksia tai kysymyksiä heräsi?
- ✓ Miten voit vaikuttaa asioihin, joihin vastasit numerolla 3?
- ✓ Onko kaikilla yhtäläiset vaikutusmahdollisuudet?
- ✓ Keillä henkilöillä yhteiskunnassamme on paljon valtaa?
- ✓ Mihin asioihin omassa ulkonäössä voi vaikuttaa, mihin ei?
- ✓ Mitä ajattelet siitä, että maailmassa on olemassa erilaisia (ajattelu)tapoja, tottumuksia ja käsityksiä tästä maailmasta?
- ✓ Mitkä asiat vaikuttavat siihen, miten näet itsesi tai toiset ihmiset? Siihen, mitä asioita tai tapoja pidät hyvänä, oikeana tai tärkeänä elämässä? (Oma lähipiiri, ystävät, perhe, opettajat, poliitikot, julkikset, syntymämaa, kieli, uskonto, media)
- ✓ Mitkä asiat vaikuttavat siihen, että ihmisoikeudet toteutuvat epätasaisesti maailmassa? [esim. historialliset valtarakenteet, vallan tavoittelu, köyhyys, taloudellisen vaurauden keskittyminen tiettyihin maihin/isoille yrityksille, korruptio, yksinvaltius (diktatuuri), koulutuksen puute, maantieteelliset tekijät, asenteet, välinpitämättömyys, ahneus, itsekkyyds...]
- ✓ Mitä mielestäsi pitäisi tehdä, että ihmisoikeudet toteutuisivat yhdenvertaisemmin? [esim. maailman- ja yhteiskuntapolitiikan muuttaminen (äänestäminen, vastuun vaatiminen päättäjiltä), globaalit yhteistyösopimukset, vapaa ja riippumaton media, median vastuu (mistä ja miten uutisoidaan), vapaaehtoistyö ja kansalaisvaikuttaminen, sukupuolten välinen tasa-arvo, koulutus, asennekasvatus, tietoisuuden levittäminen, globaalien syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen...]

Kiitos Startti rasisminvastaiseen viikkoon -keskustelutallenteen käyttämisestä. Toivomme, että keskustelu, tehtävät ja yhteinen pohdinta ryhmän kanssa ovat antaneet uusia ajatuksia ja näkökulmia. Jokainen meistä on arvokas ja voi antaa oman panoksensa yhteisen hyvän rakentamisessa.

Nettisivuiltamme <https://www.yhteisetlapsemme.fi/ole-rohkea-ja-reilu/aineistoa-opetukseen/> löytyy runsaasti materiaaleja rasismin käsittelemisen tueksi ja empatian lisäämiseksi eri-ikäisten lasten ja nuorten parissa.

Keskeisiä käsitteitä:

- ✓ **Rasismi** Rasismi on systeemi, jossa politiikka, institutionaaliset käytännöt, kulttuuri ja muut normit ylläpitävät rodullistettuja yhteiskunnallisia valta-asetelmia. Se on osa sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia järjestelmiä, joissa kaikki ovat osana. Rasismi voi näyttäytyä eri yhteiskunnan alueilla esimerkiksi yksilöiden ja ryhmien välisenä tahallisuutena tai tahattomana ennakkoluuloihin ja pelkoihin perustuvana rodullistavana käytöksenä tai rakenteissa, kuten työelämässä, koulutuksessa ja palveluissa olevina syrjivinä toimintatapoina ja prosesseina, joissa organisaatiot, yritykset, laitokset ja virastot syrjivät joko välittömästi tai välillisesti tiettyjä ihmisryhmiä.
- ✓ **Rodullistaminen** Rodullistaminen on sosiologinen prosessi, jossa ihmiset jaotellaan ryhmiin heidän pinnallisten tai oletettujen piirteiden perusteella. Se on historian saatossa tapahtuva prosessi, jossa ryhmiin liitetään niitä määritteleviä ominaisuuksia, oletuksia ja sosiaalisia hierarkioita esimerkiksi tapakulttuurista, kielestä, historiasta, uskonnosta, kyvyistä, moraalista, persoonallisuudesta ja älykkyydestä. Määrittely perustuu pitkälti ennakkoluuloihin, uskomuksiin, vitseihin, pelkoihin ja stereotyyppioihin. Rodullistamisen prosessi johtaa rasistiseen ja syrjivään toimintaan: Kuvitteellisten sosiaalisten hierarkioiden pohjalta ryhmien edustajia kohdellaan tietoisesti tai tiedostamatta eriarvoisesti ja niillä oikeutetaan syrjivä toiminta. Rodullistettuihin ryhmiin liitetyt määrittelyt ja merkitykset nähdään synnynnäisinä ja muuttumattomina. Rodullistettuja ryhmiä ovat Suomessa afrosuomalaisien lisäksi muun muassa romanit, saamelaiset ja venäläiset.
- ✓ **Mikroaggressio** Mikroaggressio on tahallinen tai tahaton kommentti tai teko, joka vahvistaa ja ylläpitää rasistisia tai muuten syrjiviä stereotyyppioita ja samalla toiseuttaa. Esimerkiksi kehumalla, miten hyvin ei-valkoiseksi rodullistettu henkilö puhuu suomea, kehuja tulee samalla osoittaneeksi, että hänen mielestään musta tai ruskea henkilö ei voi puhua suomea äidinkielenään. Vaikka ne vaikuttavat harmittomilta kysymyksiltä tai kommenteilta, ne ovat kohteelle loukkaavia ja kasautuvia. Toistuvat mikroaggressiiviset huomautukset ja teot kasautuvat, aiheuttaen kohteelleen stressiä ja jopa traumoja, jotka heikentävät psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia.
- ✓ **Valkoisuusnormi/valkonormatiivisuus** Valkoisuusnormilla ei viitata niinkään ihonväriin vaan näkymättömiin sosiaalisiin hierarkioihin ja valtasuhteisiin, jossa länsimaalaisuus ja eurooppalaisuus nähdään yhteiskunnallisia rakenteita määrittelevänä normina. Normatiivisuus tulee esiin vasta kun siitä poiketaan.
- ✓ **Vihapuhe** Vihapuhetta on kaikki ilmaisun muodot, jotka levittävät, yllyttävät, edistävät tai oikeuttavat suvaitsemattomuuteen perustuvaa vihaa. Vihapuhe voi liittyä esimerkiksi ihonväriin, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen.
- ✓ **Vähemmistöstressi** Vähemmistöstressi on psykologinen ilmiö, jolla kuvataan vähemmistöstatuksesta johtuvaa kroonista stressitilaa, joka johtuu koetuista, kasautuneista syrjintäkokemuksista, niiden aiheuttamasta ahdistuksesta ja pelosta, erilaisuuden tunteista ja toiseuden kokemuksista. Vähemmistöstressi voi vaikuttaa negatiivisesti fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin sekä muuttaa henkilön sosiaalista käyttäytymistä.
- ✓ **Syrjintä** tarkoittaa, että ihmistä kohdellaan huonommin jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kaikilla ihmisillä on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun. Jokaiselle on taattava turvallinen mahdollisuus käydä koulua. Yhdenvertaisuuslain nojalla kouluissa ja muualla yhteiskunnassa ei voi hyväksyä rasistista kohtelua, kielenkäyttöä tai syrjintää. Koululla on velvollisuus puuttua kaikkeen rasismiin, vihapuheeseen, häirintään ja syrjintään. Kaikilla ihmisillä on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun. Syrjintä on kielletty monissa kansallisissa laeissamme. Perustuslailla turvatut perusoikeudet kuuluvat kaikille Suomessa oleville ihmisille ja rikoslaisissa syrjintä on säädetty rangaistavaksi teoksi.
- ✓ **Rakenteellinen syrjintä** Rakenteellinen syrjintä tarkoittaa organisaation tai yhteiskunnan rakenteissa, kuten sopimuksissa, lainsäädännössä ja palveluissa, piilevää syrjintää, joka asettaa jonkin väestöryhmän muita huonompaan asemaan.
- ✓ **Yhdenvertaisuus** Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän alkuperästään, sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan tai vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammaisuudestaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa kaikilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua, edetä työuralla, saada palveluita ja kehittää itseään.